

Research Paper

Decision-Making Framework to Examine the Factors Affecting the Development of Coastal Tourism in Iran

Fātemeh Azizi¹, Fāezeh Asadiān Ardakāni^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Tourism Management, University of Yazd, Yazd, Iran.

 DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23179.1198

Received: 2022/11/07

 DOR: 20.1001.1.27831191.1402.4.3.4.4

Accepted: 2023/03/18

Abstract

Coastal tourism has the potential to provide economic and employment opportunities in destination countries. This research aimed to evaluate the factors influencing the development of coastal tourism in Iran using a multi-criteria decision-making methods. Therefore, the influential factors in the development of coastal tourism in Iran were identified using literature review, expert opinions, and the fuzzy Delphi method. This research was exploratory in terms of purpose, applied in nature, and employed a survey method for data collection. The research population consisted of experts in the field of coastal tourism in Iran. A judgmental sampling method was used to select the sample. After collecting the data, the importance and weight of each factor were identified by Shannon's entropy method. Then, using the additive ratio assessment (ARAS) method, factors were evaluated and prioritized. According to the entropy method, the factor "marketing and advertising about tourist attractions in coastal areas" was the most important in the development of coastal tourism in Iran. The results of the ARAS method showed that among the factors affecting the development of coastal tourism in Iran, "security of coastal areas", "creation of employment opportunities and attention to local products and businesses in coastal areas" and "recreational facilities in coastal areas" had the highest priority.

Keywords: Coastal Areas, Coastal Tourism development, Multiple Criteria Decision Making, Shannon's entropy method, the additive ratio assessment (ARAS) method.

Highlight

- By identifying the factors affecting the development of coastal tourism in Iran, these factors were evaluated and prioritized.
- The results of the research on factors affecting the development of coastal tourism can be used for better planning of the development of coastal tourism in Iran.

Extended Abstract

Introduction

In a destination, the development of a tourist attraction plays an important role in generating appropriate economic income and attracting people to visit a specific area. One of the types of tourist attractions is beach tourism. Coastal tourism has witnessed the highest growth rate globally, with a remarkable trend of expansion in recent decades. According to the statistics published by the World Tourism Organization, it has become the largest source of global income in the new millennium.

Due to its proximity to the Caspian Sea in the north and the Persian Gulf in the south, Iran has the most beautiful beaches for those who are interested in sea and beach recreation. Currently, the share of employment and production in the country related to the field of coastal tourism is very small considering the existing capabilities in this field. Therefore, it is necessary to address not only the issues of sustainability and environmental concerns in this area but also the dimensions and factors associated with the development of this type of tourism. What is known is that no comprehensive study has been conducted inside the country to investigate the factors related to the development of coastal tourism in Iran. Hence, this research aimed to identify the factors influential on the development of coastal tourism in Iran and to evaluate and prioritize them based on entropy and collective ratio

* Corresponding Author: faezehasadian@yazd.ac.ir

assessment (ARAS) methods. The factors used in this research were comprehensive in nature. Therefore, the result of this research and the suggestions made in it will have a direct impact on the development of coastal tourism in Iran.

Methodology

This research is practical in terms of its purpose and results, and the survey is the method of data collection. The research population consisted of experts in the field of tourism and specialists active in the coastal tourism industry in Iran. Due to the limitation of the elements of the research community, the judgmental sampling method and the opinions of 15 experts have been used to determine the sample. The experts of this research had at least 5 years of executive experience in this field and education related to tourism. The data collection tool was a questionnaire whose validity and reliability have been established by reviewing similar texts and research and consulting with experts in the field of tourism.

Results and discussion

In this research, the factors influencing the development of coastal tourism have been extracted through a theoretical review of research foundations. To determine the most important factors that experts unanimously agree are influential in the development of this type of tourism, the fuzzy Delphi method has been employed. According to the results of the fuzzy Delphi method, all factors extracted from the research literature were deemed suitable by the experts, and there was no need to add a new factor related to the development of coastal tourism in Iran. Therefore, through literature review and the fuzzy Delphi method, a total of 14 factors were identified. In the next step, the importance and weight of each factor were determined using the Shannon entropy method, and the factors are evaluated and prioritized using the collective ratio evaluation method. According to the results of this research, among the factors influencing the development of coastal tourism in Iran, "the security of coastal areas", "the creation of employment opportunities and attention to local products and businesses in coastal areas" and "recreational facilities in coastal areas" have the highest priority according to experts.

Conclusion

Based on the results of marketing and advertising research, the importance of tourist attractions in coastal areas has been ranked the first. It is suggested to improve the level of knowledge and awareness of tourists about the attractions of the country's coasts by training in the field of different marketing methods and identifying the target market for the people of the local community who are active in the field of tourism. Encouraging and facilitating private sector and local community investment in coastal tourism development holds the second level of importance. Investment in the infrastructure development and other services related to tourism can lead to an increase in the number of visitors/tourists for sightseeing.

Government support in the field of coastal tourism is another significant factor in the current study. It is necessary to establish coordination between the government and various organizations, including health agencies, environmental protection departments, the Ministry of Cultural Heritage, Handicrafts, and Tourism, as well as grassroots organizations. This coordination aims to create a shared vision for development, thus providing a foundation for integrated beach management.

In addition to determining the importance of factors, the ARAS method was also utilized for evaluating and prioritizing the factors influencing the development of coastal tourism in Iran. The implementation results of this method indicated that the security of coastal areas holds a higher priority in coastal tourism development in Iran. Besides the peaceful promotion on an international level, there is a need for greater emphasis on creating a secure environment and enhancing awareness about safety along the coastlines.

The next highly prioritized factor is the creation of employment opportunities and attention to local products and businesses in coastal areas. Providing economic benefits to local communities is one of the key outcomes of coastal tourism development.

Recreational facilities in the coastal areas are another high-priority factor in the development of coastal tourism in Iran. According to several researchers, recreational parameters are considered important tools for assessing the quality of beaches.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Citation:

Azizi, F., Asadiān Ardakāni, F. (2023). Decision-Making Framework to Examine the Factors Affecting the Development of Coastal Tourism in Iran. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 4(13), pp. 51-67. DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23179.1198

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ارائه چارچوب تصمیم‌گیری برای سنجش عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران

فاطمه عزیزی^۱، فائزه اسدیان اردکانی*^۱

۱. استادیار گروه مدیریت جهانگردی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

doi DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23179.1198

 DOR: 20.1001.1.27831191.1402.4.3.4.4

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۲/۲۷

چکیده

گردشگری ساحلی پتانسیل ایجاد فرصت‌های اقتصادی و اشتغال در بسیاری از کشورها را دارد. هدف از تحقیق حاضر، تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه است. بدین منظور، ابتدا عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی در ایران با استفاده از ادبیات موضوع و بهره‌گیری از نظرات خبرگان و روش دلفی فازی شناسایی شدند. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از دید شیوه گردآوری داده‌ها پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق را خبرگان صاحب‌نظر در زمینه گردشگری ساحلی ایران تشکیل می‌دهند. با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی از نظرات ۱۵ نفر از خبرگان در حوزه تحقیق استفاده شده است. پس از گردآوری داده‌ها، با استفاده از روش آنتروپی شانون اهمیت و وزن هر یک از عوامل مشخص می‌شود. سپس با استفاده از روش ارزیابی نسبت جمعی (ARAS) به ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل پرداخته شده است. براساس روش آنتروپی، عامل «بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی» از بیشترین اهمیت در حوزه توسعه گردشگری ساحلی ایران برخوردار است. نتایج تحقیق نشان داد که در بین عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران، «امنیّت مناطق ساحلی»، «ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی» و «امکانات تفریحی در مناطق ساحلی» دارای بالاترین اولویت می‌باشند.

واژگان کلیدی: مناطق ساحلی، توسعه گردشگری ساحلی، تصمیم‌گیری چندشاخصه، آنتروپی شانون، روش ارزیابی نسبت جمعی (ARAS)

نکات برجسته:

- با شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی در ایران به ارزیابی و اولویت‌بندی این عوامل پرداخته شد.
- از نتایج تحقیقات عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی می‌توان جهت برنامه‌ریزی بهتر توسعه گردشگری ساحلی ایران بهره برد.

۱. مقدمه

نقش سواحل در توسعه و رشد فعالیت گردشگری در سراسر جهان غیرقابل انکار است (Bujosa et al, 2015: 780). خطوط ساحلی به دلیل ترکیبی از ارزش‌های اکولوژیکی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی مورد توجه مردم و صنایع است. امروزه گردشگری ساحلی به‌عنوان شکلی متنوع، پویا، با رشد سریع و از نظر اقتصادی جذاب در زمینه گردشگری مطرح است که طیفی از زیرساخت‌ها و فعالیت‌های گردشگری، تفریحی و اوقات فراغت را در بر می‌گیرد (Wesley & Pforr, 2010: 773). گردشگری ساحلی بیشترین سرعت رشد را در جهان با روند رشد قابل توجه در دهه‌های اخیر دارد (Das & Bhattacharya, 2021: 2); به طوری که براساس آمار و ارقام ممنتشر شده از سوی سازمان جهانی گردشگری در هزاره جدید به بزرگ‌ترین منبع درآمد جهانی تبدیل شده است (عابدینی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۱۰). در حال حاضر در مجموع ۱/۱ میلیارد بازدید از جاذبه‌های گردشگری ساحلی در سراسر جهان برآورد شده است و انتظار می‌رود این تعداد تا سال ۲۰۳۰ به ۱/۸ میلیارد افزایش یابد (Sohn et al., 2021: 3). از جمله دلایل توسعه سریع گردشگری ساحلی، میزان دسترسی، توسعه فناوری و ارزان تر شدن دسترسی به مقاصد گردشگری ساحلی است (Hanafiah, 2021: 3).

سواحل همواره از پربرترین و پویاترین منابع اکولوژیکی و بستر فعالیت‌های بزرگ اقتصادی و اجتماعی در جهان بوده است. امروزه سواحل از جمله نواحی هستند که گردشگران زیادی را به خود جلب می‌نمایند و وجود عوارض متفاوت ساحلی، سبب پتانسیل‌های متفاوت جذب گردشگر در سواحل می‌شود (زیاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۱). سواحل منابع مهمی برای گردشگری هستند و سهم اقتصادی ارزشمندی در مقاصد گردشگری دارند (Chen & Bau, 2016: 88). به عبارتی گردشگری ساحلی به‌طور مستقیم به توسعه اقتصادی جوامع محلی کمک می‌کند. درآمد حاصل از توسعه گردشگری ساحلی مشاغل را ایجاد می‌کند که باعث می‌شود مردم محلی در موقعیت‌های مالی بهتری قرار گیرند و حتی گاهی اوقات از فقر خارج شوند (Hanafiah, 2021: 3). گردشگری ساحلی بسیار سودآور است و هدف همه مقاصد توسعه بیشتر آن و جذب تعداد بیشتری از گردشگران است و این امر تقاضای گردشگران را افزایش می‌دهد. بنابراین نیاز است تا مقاصد ساحلی به فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای ارائه خدمات جدید و با کیفیت به تعداد زیادی از دیدارکنندگان بپردازند (Papageorgiou, 2019: 30). در میان تمام فعالیت‌هایی که در نوار ساحلی و نزدیکی سواحل صورت می‌گیرد، هیچ‌کدام بیش از گردشگری و تفریح ساحلی از نظر حجم و تنوع در حال افزایش نیست. ماهیت متغیر این بخش و حجم آن، این نکته را که باید برنامه‌ها، سیاست‌ها و طرح‌های دولتی مربوط به گردشگری در سواحل را مورد توجه قرار دهد، الزامی می‌سازد (عابدینی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۶). باوجود نرخ رشد بالای سواحل، بسیاری از مطالعات گردشگری، سواحل را به‌عنوان یک بازار غیرمتمايز معرفی می‌کنند، با این فرض که همه گردشگران به دنبال آب و هوای آفتابی و سواحل ایده‌آل در هر منطقه‌ای هستند. در صورتی که بسته به ناهمگونی انگیزه‌ها، تجربیات، ادراکات و حتی نحوه استفاده گردشگران از زمان و مکان در مقصد، تفاوت‌های زیادی در این بخش وجود دارد (Bujosa et al., 2015: 781). باید توجه داشت به علت غنای منابع، سواحل فقط مورد توجه و استفاده صنعت گردشگری و گردشگران نیست، بلکه سایر بخش‌های اقتصادی نیز خواستار بهره‌مندی از این منبع خدادادی هستند. بنابراین منطقی است که در توسعه گردشگری نباید از سایر کاربری‌های سواحل غفلت کرد؛ زیرا در این صورت این توسعه ممکن است ناکارآمد باشد و در بسیاری از موارد منجر به شکست شود. تحقق این امر بدون وجود هماهنگی و یکپارچگی دستگاه‌ها و نهادهای مداخله‌گر و ذریبط در توسعه گردشگری ساحلی امکان‌پذیر نخواهد بود (قادری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۷۸). برای یک مقصد، منابع ساحلی نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاری و امکانات گردشگری دارند. دلیل این امر این است که محیط‌های ساحلی به‌طور کلی دارای انواع مختلفی از منابع طبیعی همراه با غنای فرهنگی هستند. توسعه گردشگری در نواحی ساحلی باید با در نظر گرفتن شکننده و تجدیدنپذیر بودن منابع طبیعی باشد تا از نابودی این منابع در منطقه جلوگیری شود (Daskin et al, 2020: 16). توسعه گردشگری ساحلی نه تنها می‌تواند ارزش افزوده کل صنعت دریایی را بهبود بخشد، بلکه بهینه‌سازی ساختار صنعتی دریایی و حفاظت از منابع دریایی را نیز تحقق می‌بخشد (Liu et al, 2019: 671).

ایران به‌دلیل همجواری با دریای خزر در شمال و خلیج فارس در جنوب خود، زیباترین سواحل را برای علاقمندان به دریا و تفریحات ساحلی در دل خود جای داده است. هفت استان ساحلی در شمال و جنوب کشور (بیش از ۴۹۰۰ کیلومتر خط ساحلی) برای توسعه و بهره‌مندی از مزایای اقتصادی و اجتماعی این نوع گردشگری از ظرفیت مناسبی برخوردار هستند (باقری، ۱۳۹۹:

۳۱). در حال حاضر سهم اشتغال و تولید کشور مربوط به حوزه گردشگری ساحلی با توجه به قابلیت‌های موجود در این حوزه بسیار ناچیز است. فرصت‌های بزرگ استان‌های ساحلی کشور در حوزه گردشگری، به دلیل توسعه نیافتن آن‌ها بدون استفاده مانده است (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰). در طی سال‌های اخیر مناطق ساحلی کشور مورد توجه برنامه‌های توسعه نیز قرار گرفته است به نحوی که در بند «ب» ماده ۱۰۰ قانون برنامه ششم توسعه مطرح شده است که سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با همکاری سازمان‌های مختلف موظف است تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه طرح ساماندهی گردشگری در سواحل شمالی و جنوبی طبق قوانین مربوطه را تهیه و جهت تصویب به هیات وزیران ارائه کند. با توجه به سهم اشتغال و درآمدزایی گردشگری ساحلی و پتانسیل ایران در برخورداری از ساحل و دریا، ضروری است تا علاوه بر توجه به مشکلات پایداری و زیست‌محیطی در این زمینه به ابعاد و عوامل مرتبط با توسعه این نوع گردشگری نیز پرداخته شود. در این صورت مدیران و تصمیم‌گیرندگان در حوزه توسعه گردشگری می‌توانند با یک برنامه‌ریزی دقیق، زمینه رشد و گسترش گردشگری ساحلی را فراهم کنند. آنچه مشخص است تاکنون مطالعه جامعی در داخل کشور برای بررسی عوامل مرتبط با توسعه گردشگری ساحلی در ایران انجام نشده است. همچنین در تحقیق‌های انجام شده از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره که با تجمیع نظر از چندین خبره و با در نظر گرفتن عوامل مختلف، به اولویت‌بندی و ارزیابی دقیق می‌پردازد، استفاده نشده است. از این رو هدف از انجام تحقیق حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران و ارزیابی و اولویت‌بندی آن‌ها براساس روش‌های آنتروپی و ارزیابی نسبت جمعی (ARAS)^۱ است. عوامل مورد استفاده در این تحقیق از جامعیت لازم برخوردار هستند. بنابراین، نتیجه این تحقیق و پیشنهاد‌های مطرح شده در آن تأثیر مستقیمی بر توسعه گردشگری ساحلی ایران خواهد داشت.

۲. مبانی نظری

توسعه گردشگری در مناطق ساحلی را گردشگری ساحلی می‌نامند و توسط اتحادیه اروپا به‌عنوان گردشگری مرتبط با فعالیت‌های تفریحی مانند شنا و همچنین طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های دیگر مانند پیاده‌روی ساحلی، ورزش‌های دو و میدانی و مشاهده حیات وحش تعریف می‌شود. برای این فعالیت‌ها، نزدیکی به دریا مزیت اصلی آن‌ها است (Papageorgiou, 2019: 29). گردشگری در سواحل و دریا یکی از انواع گردشگری طبیعت‌محور محسوب می‌شود (Honey and Krantz, 2007: 64). طی قرون ۱۸ و ۱۹ میلادی، اشراف‌زادگان اروپایی، ادبای بریتانیایی و به تدریج قشر مرفه آمریکایی در قالب تورهای بزرگ از منابع طبیعی و فرهنگی قاره اروپا مانند سواحل ایتالیا، فرانسه و اسپانیا بازدید می‌کردند؛ اما به‌طور کلی گردشگری ساحلی از اواخر قرن ۱۹ میلادی به‌طور ویژه، مورد توجه قرار گرفت و از آن زمان تاکنون، همواره بر تعداد گردشگران ساحلی افزوده شده است (باقری، ۱۳۹۹: ۳۱). یک مقصد ساحلی مجموعه‌ای از ساحل(ها) و تفرجگاه‌های اطراف آن است که در آن تمام عملیات مربوط به گردشگری انجام می‌شود (Das and Bhattacharya, 2021: 2). در بسیاری از فرهنگ‌ها و کشورها، استفاده از ساحل، انجام یک فعالیت تفریحی محبوب در فضای باز است (Walton and Shaw, 2021: 1074). بر اساس برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (۲۰۰۹)، ترکیب انحصاری منابع در مرز خشکی و دریا پایه و اساس گردشگری ساحلی را فراهم می‌کند. این منابع شامل سواحل، منظره، تنوع زیستی و فرهنگی و غیره است که طیف وسیعی از فعالیت‌های گردشگری را پشتیبانی می‌کند (Ullah et al, 2018: 261).

مفهوم گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک ساحل روی می‌دهد، دربرمی‌گیرد. گردشگری ساحلی به طبیعت (آب و هوا، چشم‌انداز، اکوسیستم) و فرهنگ (میراث تاریخی و فرهنگی، هنری و صنایع دستی، سنت‌ها) وابسته است (مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۲۱). در حقیقت منابع طبیعی و فرهنگی که اساس گردشگری در ساحل را شکل می‌دهند، شامل مسائل عمده‌ای نظیر آب و آبریزان، پوشش گیاهی، توپوگرافی زمین‌شناسی و خاک، اقلیم، فعالیت‌های ساختمانی، صنعت و تأسیسات است. گردشگری در نواحی ساحلی، دارای جایگاهی است که در چهار زیر منطقه موازی با ساحل قرار دارد (درویشی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۷۰).

۱- منطقه آب‌های ساحلی: این منطقه، از فلات قاره شروع می‌شود و تا ساحل ادامه دارد. و غنی‌ترین منطقه برای ماهیگیری است و شامل صخره‌ها و ستون‌های سنگی می‌باشد. این قسمت برای سفر به جزایر نزدیک مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲- منطقه ساحل: منطقه ساحل هم محدوده‌ای از دریا و هم محدوده‌ای از خشکی را در بر می‌گیرد. به‌ویژه اگر گسترده و شنی باشد، بسیاری از بازی‌ها و ورزش‌های آبی گروهی را حمایت می‌کند.

۳- منطقه پهنه کرانه‌ای: منطقه کرانه‌ای به ناحیه پشت منطقه ساحل اطلاق می‌شود و بسیاری از تفریحات دریایی را حمایت می‌کند. مانند چادر زدن، پیک نیک و گردش بیرون شهر. در برخی مکان‌ها، این منطقه هتل‌ها و برخی مشاغل را در بر می‌گیرد. چشم انداز مهم این منطقه منظره دریاست

۴- منطقه پس کرانه: اراضی پشت مناطق ساحلی عموماً شامل مناطقی است که خدماتی را برای فعالیت‌های تفریحی در بر می‌گیرد. منظره ساحلی توسط پستی‌ها و بلندی‌ها و پوشش گیاهی شکل گرفته است.

چند نوع فعالیت ساختاری وجود دارد که بر تغییر فیزیکی خط ساحلی تأثیر می‌گذارد و شامل خانه‌سازی، توسعه صنعتی، بنادر، مسیرهای کشتیرانی، خاکریزها، گذرگاه‌های خشکی، دیوارهای دریا، موج‌شکن‌ها، پروژه‌های استوارسازی شن‌ها و ساحل، موانع نگهدارنده طوفان‌های دریایی و امواج می‌شود (همان: ۲۷۱). به اعتقاد هال «با وجود آگاهی از اهمیت اقتصادی و زیست‌محیطی گردشگری دریایی و ساحلی، سال‌های کمی است که در این حوزه تولید ادبیات نظری می‌شود و ضروری است علاوه بر توجه به مسائل پایداری و زیست‌محیطی، در راستای اثبات اهمیت گردشگری به عنوان یکی از عناصر توسعه سواحل و دریا، شناخت بهتری نسبت به ابعاد سازمانی و سیاست‌گذاری مدیریت یکپارچه ساحلی و دریایی به وجود آید» (Hall, 2011).

با توجه به مطالعات کمی که در حوزه گردشگری ساحلی در مقایسه با سایر اشکال گردشگری صورت گرفته است. در بسیاری از مطالعات این موضوع مطرح شده است که گردشگری کنار دریا یا به اصطلاح گردشگری ساحلی رابطه مثبت مستقیمی با رشد اقتصادی یک منطقه یا یک کشور دارد. در نیمه دوم قرن بیستم با گسترش سریع گردشگری ساحلی، به‌عنوان بزرگ‌ترین بخش از بازار گردشگری جهان مطرح شد. این نوع گردشگری از نظر انگیزه، تجربیات، زمان صرف شده توسط گردشگران و ادراکات آن‌ها متمایز از سایر محصولات گردشگری در بازار گردشگری است (Das & Bhattacharya, 2021: 4). طبق نظر سازمان جهانی گردشگری (۲۰۱۸) گردشگری ساحلی در میان چندین محصول موجود در بازار جهانی گردشگری، محصول قابل توجهی است زمانی که فرصت‌های اوقات فراغت و تفریح نقشی محوری در جذب گردشگر و متعاقب آن رشد اقتصادی ایفا می‌کند (UNWTO, 2018). به همین دلیل است که گردشگری ساحلی نباید به‌عنوان یک محصول ایستا در نظر گرفته شود بلکه باید توجه دقیقی به تنوع فرصت‌های موجود در مقاصد ساحلی برای اطمینان از تقاضای پایدار آن در بلندمدت شود. از این رو نیاز است که هماهنگی و یکپارچگی لازم در بین تصمیم‌گیرندگان و ذینفعان مختلف در زمینه توسعه گردشگری ساحلی وجود داشته باشد (Das and Bhattacharya, 2021: 4).

سواحل، سیستم‌های محیطی چندبعدی هستند و متشکل از تعامل سیستم‌های طبیعی، اجتماعی-فرهنگی و مدیریتی می‌باشند. سیستم‌های طبیعی (یا بیوفیزیکی یا اکولوژیکی) محیط‌های ساحلی شامل موجودات زنده، رسوبات و آب موجود در سواحل، فعل و انفعالات آن‌ها و فرایندهای اکولوژیکی و فیزیکی است که آن‌ها را شکل می‌دهد. سیستم‌های اجتماعی-فرهنگی شامل استفاده‌های انسانی متعدد، متنوع و متقابل از سواحل از جمله فعالیت‌های تفریحی متنوع (مانند آفتاب‌گیری، گشت‌وگذار، شنا، ماهی‌گیری، موج‌سواری، جت اسکی، قایق‌سواری)، زیرساخت‌ها و تخلیه زباله است. سیستم‌های مدیریتی بسیاری از سازمان‌های دولتی، غیردولتی، مقررات، سیاست‌ها و برنامه‌ها را در بر می‌گیرد. این دیدگاه چند بعدی نشان می‌دهد که عوامل موثر بر محیط‌های ساحلی متنوع و فراتر از محدوده فیزیکی هستند. سواحل می‌توانند چندین عملکرد حفاظتی، تفریحی و طبیعی را ارائه دهند، اما تنها تفریح به طور سنتی توسط مدیران مورد توجه قرار گرفته است که با ویژگی‌های مختلف ساحل و کاربران ساحل سازگار نیست (Chen and Bau, 2016: 89). گردشگری ساحلی به‌عنوان فعالیت مرتبط با گردشگری و اوقات فراغت در مناطق ساحلی باعث توسعه زیرساخت‌های گردشگری مانند اقامتگاه‌ها، رستوران‌ها و زیرساخت‌های حمایت‌کننده از توسعه ساحلی (به عنوان مثال، مشاغل خرده‌فروشی، تفرجگاه‌های ساحلی و تأمین‌کنندگان فعالیت) می‌شود (Hanafiah, 2021: 2; Jarratt and Davies, 2020: 2). توسعه زیرساخت می‌تواند بر ارزش گردشگری در یک منطقه تأثیر بگذارد، درحالی‌که گردشگری در توسعه خود، توسعه فیزیکی را نیز شامل می‌شود که می‌تواند نظم اجتماعی و اقتصادی مردمی که در

اطراف آن زندگی می‌کنند را تغییر دهد (Aji and Faniza, 2021: 102). درآمد حاصل از گردشگری ساحلی به اقتصاد جامعه محلی کمک می‌کند و فرصتی را برای آن‌ها فراهم می‌کند تا به فعالیت‌های اقتصادی گردشگری بپردازند و در نتیجه رفاه خود را بهبود بخشند. مشارکت مردم محلی در گردشگری امری ضروری است زیرا جامعه محلی، سهامداران اصلی توسعه مقاصد گردشگری هستند. با این حال، توسعه گردشگری ساحلی بدون برنامه‌ریزی و مدیریت ضعیف می‌تواند به محیط طبیعی یک مقصد گردشگری آسیب برساند (Hanafiah, 2021: 2).

توسعه گردشگری در مناطق ساحلی راهکاری برای حفظ محیط زیست اطراف سواحل، آموزش جوامع ساحلی برای مراقبت و مسئولیت‌پذیری در حفظ محیط زیست، گسترش فرصت‌های شغلی و تلاشی در جهت افزایش درآمد جامعه محلی خواهد بود. توسعه گردشگری یک فرایند پویا است و شامل ترکیبی از واقعیت‌ها و رویدادهای مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، فناوری و جغرافیایی است. همچنین طیف گسترده‌ای از ذینفعان دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی در سطوح مختلف (به عنوان مثال محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی) با علایق، نقش‌ها و مسئولیت‌های متنوع را در بر می‌گیرد. توسعه گردشگری به دلیل حضور و تعامل ذینفعان مختلف با نیازها، خواسته‌ها، ارزش‌ها، علایق و ایدئولوژی‌ها در تعامل است که فرآیند تصمیم‌گیری را شکل می‌دهند (Wesley and Pforr, 2010: 774). بنابراین آنچه در برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری مناطق ساحلی نیاز است مد نظر قرار گیرد ایجاد منفعت برای تمامی ذینفعان به‌ویژه جامعه محلی و گردشگران است. به‌طور کلی موفقیت در توسعه گردشگری یک مقصد بستگی به عواملی از قبیل بهبود و توسعه تبلیغات و بازاریابی، و بهبود آموزش گردشگری، دسترسی، امکانات رفاهی و پشتیبانی (راحتی، امنیت، ابزارهای ارتباطی) دارد (Suryatni et al, 2021: 5).

۳. پیشینه پژوهش

در تحقیق انجام شده در سال ۲۰۲۲ با عنوان «استراتژی بازاریابی برای توسعه مقاصد گردشگری ساحلی Pananuareng، منطقه جزایر سانگه»، به بررسی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری مقاصد ساحلی در اندونزی و ارائه راهبردهای بازاریابی در این زمینه پرداخته شده است. از جمله عوامل مطرح شده در این تحقیق وجود مناظر زیبا و جذاب در سواحل، میزان دسترسی، حمایت دولت، نیاز به حفاظت از محیط زیست سواحل، امنیت، ایجاد اشتغال، بهبود وضعیت بهداشتی سواحل و غیره است. براساس نتایج این تحقیق راهبردهای بازاریابی برای توسعه گردشگری در سواحل از قبیل استفاده از فناوری‌های پیشرفته برای تبلیغات، بهبود محصولات و جاذبه‌های گردشگری، توجه به زیرساخت‌ها، قیمت‌گذاری مناسب، همکاری بین ذینفعان، حفظ ویژگی‌های سواحل و در نظر گرفتن برنامه‌های دولتی ارائه شده است (Paramulia and Sumarauw, 2022).

در تحقیقی با عنوان «ارزیابی کیفی ادراکات ذینفعان و دیدارکنندگان نسبت به توسعه گردشگری ساحلی در مالزی» به بررسی دیدگاه‌های ذینفعان (گردشگر داخلی و بین‌المللی، جامعه محلی، بخش دولتی و کسب و کارها) و دیدارکنندگان در مورد محیط زیست ساحلی، بررسی نگرش‌ها و انتظارات آن‌ها نسبت به فعالیت‌های گردشگری و بررسی جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در یکی از سواحل مالزی پرداخته شده است. نتایج این تحقیق بر اهمیت مشارکت جامعه در تسهیل و به حداقل رساندن تأثیر منفی توسعه فعالیت‌های گردشگری تأکید کرد. براساس نتایج تحقیق، عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری ساحلی از نظر اقتصادی (نحوه قیمت‌گذاری)، زیست محیطی (آلودگی‌ها و سیستم‌های فاضلاب)، حاکمیتی (امنیت) و زیرساختی (ایجاد و حفظ زیرساخت‌های مختلف) مشخص شد که برنامه‌ریزان، توسعه‌دهندگان و سیاست‌گذاران گردشگری باید مد نظر قرار دهند (Hanafiah, 2021).

در تحقیق دیگری با عنوان «تجزیه و تحلیل نگرش و مشارکت جامعه در توسعه منطقه‌ای ساحلی در غرب اندونزی» به تحلیل نگرش و مشارکت جامعه در توسعه گردشگری ساحلی پرداخته شده است. در این تحقیق عوامل مرتبط با نگرش، مشارکت و توسعه گردشگری مد نظر قرار گرفته است. نتایج نشان داد که توسعه گردشگری ساحلی با همکاری خوب دولت و جامعه محلی همراه بوده است و مشارکت جامعه در حوزه تصمیم‌گیری، ارزیابی و اجرا بوده است (Suryatni et al, 2021).

در سال ۲۰۲۰ در تحقیقی با عنوان «توسعه یک جاذبه گردشگری دریایی جامعه محور در ساحل سامبوانگ در منطقه بولوکومبا» به بررسی چگونگی توسعه مقاصد گردشگری در یکی از سواحل اندونزی با در نظر گرفتن مؤلفه‌های گردشگری شامل

جاذبه، دسترسی و امکانات رفاهی در حمایت از توسعه مقاصد گردشگری ساحلی به منظور توسعه هر چه بیشتر آن‌ها پرداخته شده است. براساس نتایج این تحقیق توسعه مقاصد گردشگری ساحلی در توسعه یک منطقه که دارای جاذبه گردشگری است بسیار کمک‌کننده و تأثیرگذار است (Syahrial and Badollahi, 2020).

Chen و Bau (۲۰۱۶) در تحقیقی باعنوان «ایجاد ساختار ارزیابی چند معیاره برای سواحل گردشگری در تایوان: مبنایی برای گردشگری ساحلی پایدار» به شناسایی عوامل مؤثر بر محیط‌های ساحلی و ایجاد یک ساختار ارزیابی چند معیاره برای سواحل گردشگری در تایوان پرداختند. براساس نتایج چهار بعد با استفاده از تحلیل عاملی استخراج شد که شامل تمیزی محیط‌های ساحلی، ایمنی، حفاظت و مدیریت ساحل و امکانات و خدمات بود. سپس با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی، به تعیین اهمیت هر یک از معیارها پرداخته شد. نتایج نشان داد که پاکیزگی و بهداشت محیط‌های ساحلی از اهمیت بیشتری نسبت به سایر عوامل برخوردار است.

در مطالعه‌ای که توسط Thadaniti و Polnyotee (۲۰۱۵) با عنوان «گردشگری جامعه‌محور: راهبردی برای توسعه گردشگری پایدار در ساحل پاتونگ، جزیره پوکت، تایلند» انجام شده است، هدف، ارائه گردشگری جامعه‌محور به‌عنوان راهبردی برای توسعه گردشگری پایدار است. راهبردهای این تحقیق با در نظر گرفتن رویکرد گردشگری جامعه‌محور برای حفظ و توسعه گردشگری و تبدیل شدن به یک مقصد گردشگری پایدار در کلاس جهانی ارائه شده است. در این تحقیق راهبرد توسعه سیاسی شامل مشارکت مردم محلی، ارائه قدرت به جامعه، راهبرد توسعه محیط زیست شامل مطالعه ظرفیت تحمل منطقه، مدیریت دفع زباله و افزایش آگاهی در مورد نیاز به حفاظت، راهبرد توسعه اجتماعی شامل افزایش کیفیت زندگی، ارتقای غرور جامعه و تقسیم عادلانه نقش‌ها بین زنان/مردان، سالمندان/جوانان، راهبرد توسعه فرهنگ شامل احترام به فرهنگ‌های مختلف، تقویت تبادل فرهنگی و راهبرد توسعه اقتصادی شامل ایجاد مشاغل گردشگری و افزایش درآمد مردم محلی در نظر گرفته شده است. عابدی و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی را باعنوان «موانع توسعه گردشگری ورزش‌های آبی - ساحلی در ایران» و با هدف شناسایی موانع توسعه گردشگری ورزش‌های آبی - ساحلی در ایران انجام دادند. موانع در نظر گرفته شده در این تحقیق شامل موانع قانونی، مشکلات مدیریتی، زیرساخت، موانع بازاریابی، تحقیق و پژوهش و فرهنگی و آموزشی است. یافته‌ها نشان داد از میان موانع توسعه گردشگری، بعد زیرساخت از بیشترین اهمیت برخوردار است. با حذف موانعی مانند ساخت‌وساز بی‌رویه در حریم دریا، عدم تفکیک محل استراحت و قایقرانی و شنا و همچنین تجهیزات ناکافی ناچیان زمینه توسعه گردشگری ورزش‌های آبی فراهم می‌شود؛ همچنین برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات ورزش‌های آبی و ساحلی راهکارهای جدیدی در جهت توسعه گردشگری هستند.

عابدینی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «توسعه گردشگری طبیعی (ساحلی) با رهیافت تقویت پایداری منظر طبیعی، مطالعه موردی: محدوده سد حسنلو نقرده» به بررسی چگونگی توسعه گردشگری ساحلی در سایت ساحل سد حسنلو نقرده از طریق ارتقای کیفیت پایداری منظر طبیعی پرداختند. در این تحقیق عوامل مختلفی شامل اقتصادی (ایجاد فرصت‌های اقتصادی، تقویت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی)، اجتماعی (ایجاد مکان‌های تفریحی - گردشگری، حفظ هویت فرهنگی - تاریخی، پاسخگویی به نیازهای جامعه محلی)، زیست‌محیطی (کاهش انواع آلودگی، ایجاد فضاهای سبز)، کالبدی (ارتقای کیفیت بصری، ایجاد زیرساخت و تقویت دسترسی‌های مناسب) در نظر گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان داد عامل «تقویت حضور سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و دولتی» و «کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی» به ترتیب بیشترین و کمترین اهمیت را در بهبود سطح پایداری منظر طبیعی به خود اختصاص داده است.

دهقانفرد و قاسمی‌زاد (۱۳۹۶) در تحقیقی باعنوان «شناسایی مشکلات توسعه صنعت گردشگری استان ساحلی بوشهر و ارائه راهکارهای مناسب» به شناسایی مشکلات توسعه صنعت گردشگری استان ساحلی بوشهر و ارائه راهکارهای جذب گردشگر پرداختند. در این تحقیق هشت عامل: موانع اقتصادی، موانع فرهنگی، موانع دولتی، موانع بهداشتی، موانع جغرافیایی، موانع تفریحی، موانع سیاسی و موانع رفاهی شناسایی و بررسی شده است. در نهایت راهکارهایی از قبیل ایجاد تصویری مثبت و جلب اعتماد مردم در جوامع بین‌المللی، توجه به عوامل رفاهی و جغرافیایی و آب و هوا برای جذب گردشگر ارائه شده است.

با بررسی مطالعات انجام شده در حوزه گردشگری ساحلی می‌توان دریافت که در اغلب مطالعات تنها بر یک یا چند عامل عامل در زمینه توسعه گردشگری ساحلی بسنده شده است، ضمن اینکه باوجود بررسی عوامل مختلف در حوزه گردشگری ساحلی

در برخی از تحقیق‌ها از جنبه‌های متنوع، با توجه به پیچیدگی محیطی و نیاز به ارزیابی دقیق عوامل مختلف، مطالعه جامعی از نظر ارزیابی عوامل و اولویت‌بندی آن‌ها به‌ویژه در ایران انجام نشده است. از این رو در این تحقیق سعی بر آن است تا برای دستیابی به یک برنامه‌ریزی دقیق و مطلوب، عوامل مرتبط با این حوزه شناسایی و اولویت‌بندی شوند. در این تحقیق پس از مرور و مطالعه دقیق ادبیات موضوع، پیشینه تحقیق و مطالعات انجام شده پیرامون توسعه گردشگری ساحلی، در مجموع ۱۴ عامل به صورت جدول ۱ مد نظر قرار گرفت.

جدول ۱. عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی

ردیف	عامل	منبع
۱	مشارکت جامعه محلی (برای مثال در زمینه حل مسائل و مشکلات گردشگری ساحلی، بهبود نگرش آن‌ها نسبت به این نوع گردشگری، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها)	Polnyotee & Thadaniti (2015); Hanafiah et al (2021); Chen & Bau (2016); Suryatni et al (2021); Wesley & Pforr (2010) رکن‌الدین افتخاری و رمضان‌نژاد، ۱۳۹۷
۲	ظرفیت تحمل مناطق ساحلی (تناسب بین تعداد گردشگران، مساحت و ظرفیت منطقه ساحلی، ظرفیت تحمل اکولوژیکی ساحل)	Polnyotee & Thadaniti (2015); Syahrrial & Badollahi (2020); Hanafiah et al (2021); Chen & Bau (2016) شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸
۳	آگاهی از نیاز به حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست در مناطق ساحلی	Polnyotee & Thadaniti (2015); Paramulia & Sumarauw (2022); Syahrrial & Badollahi (2020); Hasyim et al (2020); Hanafiah et al (2021); Chen & Bau (2016); Das & Bhattacharya (2021); Suryatni et al (2021); Hidayanti & Sukana (2022) رکن‌الدین افتخاری و رمضان‌نژاد، ۱۳۹۷، رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶
۴	در نظر گرفتن رویدادها، جشنواره‌ها و فعالیت‌های متناسب با مناطق ساحلی (مانند ماهیگیری، صدفکاری، ساخت مجسمه‌های شنی)	Polnyotee & Thadaniti (2015); Syahrrial & Badollahi (2020); Hasyim et al (2020) دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ تباوار، ۱۳۹۷
۵	امنیت مناطق ساحلی	Polnyotee & Thadaniti (2015); Paramulia & Sumarauw (2022); Hanafiah et al (2021); Chen & Bau (2016); Das & Bhattacharya (2021) شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ شیعه و علی‌پور اشلیکی، ۱۳۹۸؛ عابدی سماکوش و همکاران، ۱۳۹۸
۶	ارتقای وضعیت بهداشتی سواحل (مانند استفاده از دستگاه‌های مجهز برای تمیز کردن خیابان‌های ساحلی، پاکیزه نگه‌داشتن خطوط ساحلی از زباله، نظارت سختگیرانه مسئولان بهداشتی، جلوگیری از ورود فاضلاب شهری به دریا)	Polnyotee & Thadaniti (2015); Paramulia & Sumarauw (2022); Syahrrial & Badollahi (2020); Chen & Bau (2016); Das & Bhattacharya (2021) رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ عابدی سماکوش و همکاران، ۱۳۹۸؛ شیعه و علی‌پور اشلیکی، ۱۳۹۸
۷	تشویق و تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جامعه محلی در توسعه گردشگری ساحلی	Syahrrial & Badollahi (2020); Hasyim et al (2020); Hidayanti & Sukana (2022) رکن‌الدین افتخاری و رمضان‌نژاد، ۱۳۹۸؛ رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸؛ دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۹
۸	ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی	Polnyotee & Thadaniti (2015); Paramulia & Sumarauw (2022); Suryatni et al (2021) شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸

<p>Polnyotee & Thadaniti (2015); Syahrial & Badollahi (2020); Hasyim et al (2020); Hanafiah et al (2021); Chen & Bau (2016); Hidayanti & Sukana (2022); Wesley & Pforr (2010)</p> <p>شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ عابدی سماکوش و همکاران، ۱۳۹۸؛ شیعه و علی‌پور اشلیکی، ۱۳۹۸</p>	<p>توسعه زیرساخت و تقویت دسترسی‌های مناسب در مناطق ساحلی (از قبیل هتل، استراحتگاه موقت و دائمی، حمل و نقل، مراکز اقامتی مانند ال‌اچ‌یو، کمپینگ، سوئیت ساحلی، پارکینگ ساحلی، افزایش پلاژهای مختص بانوان)</p>	۹
<p>Paramulia & Sumarauw (2022); Hasyim et al (2020); Wesley & Pforr (2010)</p> <p>شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ شیعه و علی‌پور اشلیکی، ۱۳۹۸؛ عابدی سماکوش و همکاران، ۱۳۹۸</p>	امکانات تفریحی در مناطق ساحلی	۱۰
<p>Paramulia & Sumarauw (2022); Hasyim et al (2020)</p> <p>رضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸</p>	<p>حمایت دولت در زمینه توانمندسازی جامعه محلی، برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری ساحلی، وضع قوانین و مقررات، نظارت و سیاست‌گذاری، اولویت‌بندی مسائل مرتبط با گردشگری ساحلی</p>	۱۱
<p>Paramulia & Sumarauw (2022); Hasyim et al (2020); Suryatni et al (2021)</p> <p>شاهپوری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶</p>	<p>بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی (مانند ایجاد بروشورهای تبلیغاتی، شناخت نیازهای گردشگران در مقاصد گردشگری ساحلی، شناسایی گروه‌های هدف، ترویج سواحل تمیز، سالم و زیبا)</p>	۱۲
<p>Hasyim et al (2020); Hanafiah et al (2021); Suryatni et al (2021); Caffyn & Jobbins (2003); Wesley & Pforr (2010)</p> <p>رکن‌الدین افتخاری و رمضان‌نژاد، ۱۳۹۷؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۹</p>	<p>همکاری بین ذینفعان مختلف شامل بخش خصوصی، دولتی و جامعه مدنی در زمینه توسعه گردشگری ساحلی (مانند بحث و گفتگو در زمینه حل مشکلات گردشگری ساحلی، تبادل اطلاعات و تجربیات بین آن‌ها، اتخاذ و پیاده‌سازی طرح‌ها و برنامه‌ها)</p>	۱۳
<p>Paramulia & Sumarauw (2022); Hanafiah et al (2021); Suryatni et al (2021)</p> <p>رضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ تباوار، ۱۳۹۷؛ رضایی شهبانی و صالحی حیدرآباد، ۱۳۹۴</p>	<p>مدیریت منابع مالی (شامل قیمت‌گذاری مناسب، نظارت بر قیمت‌ها، نظارت بر نحوه مصرف منابع مالی تخصیص داده شده به گردشگری ساحلی)</p>	۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق

۴. روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف و نتایج، کاربردی و از دید شیوه گردآوری داده‌ها پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق را خبرگان صاحب‌نظر در زمینه گردشگری و متخصصین فعال در صنعت گردشگری ساحلی در ایران تشکیل می‌دهند. نظر به محدودیت عناصر جامعه تحقیق، برای تعیین نمونه از روش نمونه‌گیری قضاوتی و نظرات ۱۵ نفر از خبرگان استفاده شده است (جدول ۲). خبرگان تحقیق حاضر دارای حداقل ۵ سال سابقه اجرایی فعالیت در این حوزه و تحصیلات مرتبط با گردشگری بودند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای است که روایی و پایایی آن از طریق بررسی متون و پژوهش‌های مشابه و مشورت با صاحب‌نظران در حوزه گردشگری محقق شده است. با توجه به روش دلفی مورد استفاده در این تحقیق، دو نوع روایی در این حوزه مورد توجه قرار می‌گیرد: روایی بیرونی و روایی درونی. اعتبار بیرونی، عواملی مانند مهارت‌های محقق، انگیزه مشارکت‌کنندگان و کیفیت ابزار سنجش را شامل می‌شود. در ارتباط با روایی درونی، استفاده از روش‌هایی مانند دلفی باعث ایجاد همگرایی بین مشارکت‌کنندگان می‌شود (Terry, 2009: 79). با استفاده از مشارکت‌کنندگانی که در حوزه مربوط متخصص بوده و از انگیزه و تمایل کافی برخوردار هستند، اعتبار درونی و بیرونی در روش دلفی افزایش می‌یابد. در این پژوهش نیز به منظور افزایش روایی پژوهش از صاحب‌نظران در زمینه گردشگری استفاده شد. یکی دیگر از روش‌های تعیین اعتبار پرسشنامه، بررسی روایی محتوا است. اعتبار محتوا به سؤال‌های تشکیل‌دهنده ابزار اندازه‌گیری بستگی دارد. در این پژوهش برای سنجش روایی محتوا، از نظر

۱۰ نفر از متخصصین علمی و اجرایی در حوزه گردشگری استفاده شده است. به عبارتی به منظور بررسی پیش آزمایش موارد مطرح شده در پرسشنامه با افراد متخصص و خبره حوزه مورد بررسی مشورت شد. پایایی به معنای میزان تکرارپذیری یافته‌های تحقیق است. یکی از راه‌های نشان دادن پایایی، مطالعه ممیزی فرایند تحقیق است. مطالعه و یافته‌های آن زمانی قابل ممیزی هستند که محقق دیگری بتواند مسیر تصمیم به کار رفته توسط محقق در طول تحقیق را با روشنی و وضوح پیگیری کند و سازگاری مطالعه را نشان دهد (Rao and Perry, 2003: 240). در این تحقیق، محققین کوشیدند با توصیف دقیق مسیر تصمیم‌ها، درک قابلیت تعمیم و همچنین قابلیت پیگیری تحقیق را برای سایرین مشخص کنند. پایایی به عنوان ابزار اندازه‌گیری سازگاری سؤالات است. سؤالات باید از اطلاعات قابل اعتمادی برخوردار باشند. سؤالات در پرسشنامه باید با عبارات ساده و به دور از ابهام طراحی شوند و به خوبی قابل درک باشند. سؤالات مبهم تهدیدی برای پایایی پرسشنامه است (Kenan, 2015: 66). در این پژوهش به منظور نظرخواهی از خبرگان، موارد پرسشنامه به نحوی طراحی شده است که به خوبی قابل درک و به دور از ابهام باشد.

در تحقیق حاضر ابتدا با بررسی ادبیات حوزه گردشگری ساحلی عوامل مؤثر بر توسعه این نوع گردشگری مشخص شدند (جدول ۱). سپس به منظور شناسایی مهم‌ترین عواملی که بر توسعه گردشگری ساحلی در ایران مؤثر هستند و خبرگان در مورد آن‌ها اتفاق نظر دارند، از روش دلفی فازی استفاده شده است. در روش دلفی فازی به جهت ناقص و نادقیق بودن اطلاعات در تصمیم‌گیری‌ها و ذهنی بودن تصمیم‌های اتخاذ شده توسط خبرگان، از اعداد فازی به جای اعداد قطعی استفاده می‌شود. در دلفی فازی تک‌مرحله‌ای اطلاعات مفید به دلیل اینکه تمام نظرات کارشناسان مد نظر قرار می‌گیرد، از دست نمی‌رود (ضرغام بروجنی و عزیزی، ۱۳۹۶: ۱۹). مزیت اصلی این روش برای جمع‌آوری تصمیم‌های گروه دلفی در این است که عقاید همه کارشناسان مورد توجه قرار می‌گیرد و برای رسیدن به اجماع گروهی، یکپارچه می‌شوند (Mahjouri et al, 2017: 7). ویژگی‌های این روش سبب شد در این تحقیق از این روش برای شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران استفاده شود. از جمله معروف‌ترین روش‌ها در تعیین وزن عوامل، روش آنتروپی شانون است (Meng et al, 2010: 33). آنتروپی نشان‌دهنده مقدار عدم اطمینان موجود از محتوای مورد انتظار اطلاعاتی از یک پیام است (Karadağ Ak et al, 2022: 8). در تحقیق حاضر به منظور وزن‌دهی عوامل از روش آنتروپی شانون استفاده شده است. در نهایت به منظور اولویت‌بندی عوامل از روش ارزیابی نسبت جمعی (ARAS) استفاده شده است. این روش به عنوان یکی از روش‌های نسبتاً جدید در حوزه تصمیم‌گیری، برای اولین بار توسط زاوادسکاس و ترسکیس^۱ (۲۰۱۰) معرفی شده است. منطق این روش این است که درک پدیده‌های پیچیده جهان از طریق مقایسه‌های نسبی ساده امکان‌پذیر است. این روش براساس مقایسه هر گزینه با مقدار ایده‌آل فرضی بنا نهاده شده است. این روش یکی از روش‌های مؤثر و ساده تصمیم‌گیری چندشاخصه است که در زمینه‌های مختلف در طی سال‌های اخیر مورد استفاده قرار گرفته است (Zavadskas and Turkis, 2010; Stiri et al, 2021; Karadağ Ak et al, 2022).

جدول ۲. ویژگی‌های خبرگان تحقیق

ردیف	ویژگی‌های گروه خبره	تعداد	مدرك تحصیلی	سابقه فعالیت در حوزه گردشگری
۱	استادان دانشگاه رشته گردشگری	۶ (استادیار)	دکتری	۵-۸
۲	فعالین در حوزه ارائه خدمات در صنعت گردشگری (آژانس مسافرتی، راهنمای تور، مراکز اقامتی و وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری)	۹	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری	۵-۲۰

۵. یافته‌های پژوهش و بحث

عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی با بررسی مبانی نظری تحقیق، استخراج شده و جهت تعیین مهم‌ترین عواملی که در توسعه این نوع گردشگری مؤثرند و خبرگان در مورد آن‌ها اجماع دارند، از روش دلفی فازی استفاده شده است. برای این منظور، خبرگان، میزان موافقت خود را با در نظر گرفتن طیف پنج‌تایی (خیلی کم تا خیلی زیاد) بیان کردند. ویژگی خبرگان منتخب، لزوم داشتن نگرشی جامع از عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی است. با توجه به این ویژگی، در نهایت با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی، تعداد ۱۵ نفر از خبرگان، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. سعی شد افرادی در گروه دلفی مشارکت داشته باشند که علاوه بر تخصص دانشگاهی از سوابق اجرایی نیز برخوردار باشند. در این تحقیق، برای انتخاب عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران، مقدار آستانه عدد ۳ تعیین شد (Chen and Wang, 2010: 7397). براساس نتایج روش دلفی فازی، از نظر خبرگان تمامی عوامل مستخرج از ادبیات تحقیق مناسب بوده و نیاز به اضافه کردن عامل جدیدی مرتبط با توسعه گردشگری ساحلی ایران نبود. بنابراین با بررسی ادبیات تحقیق و روش دلفی فازی در نهایت ۱۴ عامل شناسایی شدند که در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران

۵	۴	۳	۲	۱
امنیت مناطق ساحلی	در نظر گرفتن رویدادها، جشنواره‌ها و فعالیت‌های متناسب با مناطق ساحلی	آگاهی از نیاز به حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست در مناطق ساحلی	ظرفیت تحمل مناطق ساحلی	مشارکت جامعه محلی
۱۰	۹	۸	۷	۶
امکانات تفریحی در مناطق ساحلی	توسعه زیرساخت و تقویت دسترسی‌های مناسب در مناطق ساحلی	ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی	تشویق و تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جامعه محلی در توسعه گردشگری ساحلی	ارتقای وضعیت بهداشتی سواحل
	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱
	مدیریت منابع مالی	همکاری بین ذینفعان مختلف در زمینه توسعه گردشگری ساحلی	بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی	حمایت دولت در حوزه گردشگری ساحلی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

وزن عوامل با استفاده از روش آنتروپی شانون تعیین شده است. وزن موبوط به هر عامل (W_j) در جدول ۴ نشان داده شده است.

عوامل مؤثر بر گردشگری ساحلی ایران	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
W_j	۰/۰۷۱۹	۰/۰۷۰۳	۰/۰۷۰۷	۰/۰۷۱۵	۰/۰۷۰۶	۰/۰۷۰۶	۰/۰۷۲۱
عوامل مؤثر بر گردشگری ساحلی ایران	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
W_j	۰/۰۷۰۴	۰/۰۷۰۸	۰/۰۷۰۸	۰/۰۷۱۹	۰/۰۷۵۶	۰/۰۷۰۷	۰/۰۷۱۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

همان‌طور که از جدول ۴ مشخص است، عوامل «بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی» (عامل ۱۲) و «ظرفیت تحمل مناطق ساحلی» (عامل ۲) به ترتیب از بیشترین و کمترین اهمیت در حوزه گردشگری ساحلی ایران برخوردارند.

به‌منظور ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل از روش آراس استفاده شده است. بر اساس این روش، ابتدا از خبرگان خواسته شد

وضعیت معیارهای مربوط به توسعه گردشگری ساحلی در ایران را مورد ارزیابی قرار دهند. پس از تعیین ماتریس نرمال‌شده موزن، مطلوبیت کل و نسبی هر عامل به دست آمد. نتایج مقدار مطلوبیت کل (S_i) و نسبی (K_i) به همراه رتبه هر عامل در جدول ۵ نشان داده شده است. هر چه مقدار مطلوبیت عاملی بیشتر باشد، آن عامل ارجح‌تر بوده و رتبه بهتری کسب می‌کند.

جدول ۵. نتایج حاصل از روش آراس

رتبه‌بندی	K_i	S_i	عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران
	۱	۰/۱۰۲۸	مقدار بهینه
۵	۰/۷۶۳۲	۰/۰۷۸۵	مشارکت جامعه محلی
۱۱	۰/۵۷۹۱	۰/۰۵۹۵	ظرفیت تحمل مناطق ساحلی
۷	۰/۶۴۱۸	۰/۰۶۶۰	آگاهی از نیاز به حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست در مناطق ساحلی
۱۰	۰/۵۹۵۱	۰/۰۶۱۲	در نظر گرفتن رویدادها، جشنواره‌ها و فعالیت‌های متناسب با مناطق ساحلی
۱	۰/۸۹۴۹	۰/۰۹۲۰	امنیت مناطق ساحلی
۱۴	۰/۴۹۳۶	۰/۰۵۰۷	ارتقای وضعیت بهداشتی سواحل
۶	۰/۷۱۷۰	۰/۰۷۳۷	تشویق و تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جامعه محلی در توسعه گردشگری ساحلی
۲	۰/۸۲۴۳	۰/۰۸۴۸	ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی
۴	۰/۷۸۲۰	۰/۰۸۰۴	توسعه زیرساخت و تقویت دسترسی‌های مناسب در مناطق ساحلی
۳	۰/۷۹۹۹	۰/۰۸۲۳	امکانات تفریحی در مناطق ساحلی
۱۳	۰/۵۲۳۸	۰/۰۵۳۸	حمایت دولت در حوزه گردشگری ساحلی
۸	۰/۶۳۸۰	۰/۰۶۵۶	بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی
۹	۰/۵۹۶۲	۰/۰۶۱۳	همکاری بین ذینفعان مختلف شامل بخش خصوصی، دولتی و جامعه مدنی در زمینه توسعه گردشگری ساحلی
۱۲	۰/۵۶۴۲	۰/۰۵۸۰	مدیریت منابع مالی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

براساس جدول ۵ در بین عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران، «امنیت مناطق ساحلی»، «ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی» و «امکانات تفریحی در مناطق ساحلی» به ترتیب با مطلوبیت ۰/۸۹۴۹، ۰/۸۲۴۳ و ۰/۷۹۹۹ از نظر خبرگان دارای بالاترین اولویت می‌باشند.

۶. نتیجه‌گیری

مناطق ساحلی از پربارترین و پویاترین منابع اکولوژیکی و بستر فعالیت‌های بزرگ اقتصادی و اجتماعی به‌شمار می‌روند. منابع ارزشمند اکولوژیکی، تنوع زیستی و ذخایر سرشار نفت و گاز و فعالیت‌های عظیم اقتصادی، این مناطق را به یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین مناطق تبدیل کرده است (مبشکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۱۹). شناخت اولویت‌های توسعه گردشگری ساحلی ایران که ممکن است از جانب نهادها در اولویت قرار نگرفته باشند، نقش مهمی در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی در این زمینه دارد. توجه به عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی می‌تواند منجر به تصمیمات بهتر و عملکردهای مؤثرتر و روشنتری شود و اطلاعات جامعی را برای تصمیم‌گیرندگان فراهم آورد. همچنین به اندازه‌گیری و سنجش میزان دستیابی به اهداف توسعه کمک می‌کند. مدیران ساحل باید به خوبی درک کنند که چه عواملی بر توسعه گردشگری سواحل تأثیرگذار است و میزان اهمیت و اولویت آن‌ها چگونه است. این تحقیق سعی دارد توجه تصمیم‌گیرندگان را به مهم‌ترین عوامل در این زمینه جلب کند. در نظر گرفتن عوامل مطرح شده در این تحقیق می‌تواند مسیر روشنی را پیش‌روی سیاست‌گذاران دولتی و مدیران میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و به طور کلی ذینفعان مختلف در این حوزه قرار دهد تا زمینه‌های مناسبی را برای برنامه‌ریزی، فراهم کردن تسهیلات و زیرساخت‌های مناسب و تسهیل شرایط لازم برای توسعه گردشگری ساحلی و جذب بیشتر گردشگران در

سواحل فراهم کند. بدین منظور در این تحقیق به منظور تعیین اهمیت و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران پس از شناسایی عوامل براساس بررسی پیشینه تحقیق و مبانی نظری و استفاده از روش دلفی فازی، از روش‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه آنتروپی شانون و ارزیابی نسبت جمعی (ARAS) استفاده شده است. استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری مانند روش آراس امکان رتبه‌بندی عوامل را مطابق با ترجیحات تصمیم‌گیرندگان فراهم می‌کند و تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده محیطی را برای آن‌ها تسهیل می‌کند. بر مبنای بررسی مبانی نظری و نیز دیدگاه خبرگان در روش دلفی فازی تعداد ۱۴ عامل شناسایی شد که مورد ارزیابی قرار گرفتند. از روش آنتروپی شانون اهمیت عوامل محاسبه شد.

براساس نتایج پژوهش بازاریابی و تبلیغات در مورد جاذبه‌های گردشگری مناطق ساحلی در رتبه نخست اهمیت قرار گرفته است. پیشنهاد می‌شود با آموزش در زمینه روش‌های مختلف بازاریابی و شناسایی بازار هدف برای افراد جامعه محلی که در حوزه گردشگری فعالیت دارند، میزان شناخت و آگاهی گردشگران از جاذبه‌های سواحل کشور را ارتقا داد. انجام تبلیغات در رسانه‌های اجتماعی با تأکید بر محصولات گردشگری موجود و جاذبه‌های گردشگری مانند امکانات و زیرساخت‌ها، امنیت و جشنواره‌ها و اطلاع‌رسانی و تبلیغات از طریق آژانس‌های گردشگری در جذب مستقیم گردشگران برای بازدید از سواحل کشور بسیار مؤثر است. همچنین نشان دادن وجه‌های مثبت و صلح‌طلب ایران در سطوح بین‌المللی می‌تواند راهگشا باشد.

تشویق و تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جامعه محلی در توسعه گردشگری ساحلی از دومین اهمیت برخوردار است. سرمایه‌گذاری در زمینه توسعه زیرساخت‌ها و سایر خدمات مرتبط با گردشگری منجر به افزایش دیدارکنندگان / گردشگران برای بازدید می‌شود (Hasyim et al, 2020: 191). نیاز است به سرمایه‌گذاران و کارآفرینان گردشگری از طریق معافیت مالیاتی، اعطای وام‌های کم‌بهره و درازمدت به بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های گردشگری ساحلی، ایجاد مزیت‌های بیشتر برای جلب سرمایه‌گذاران خارجی، کاهش تعرفه‌های کمرگی، تدوین سیاست‌ها و مقررات حمایتی از بخش خصوصی، انگیزه داده شود تا علاقه‌مند به توسعه گردشگری در سواحل شوند.

حمایت دولت در حوزه گردشگری ساحلی دیگر عامل بااهمیت در مطالعه حاضر است. نیاز است بین دولت و ارگان‌های مختلف از جمله سازمان‌های بهداشتی، اداره حفاظت از محیط زیست و وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و سازمان‌های مردم‌نهاد هماهنگی ایجاد شود تا با ایجاد یک دیدگاه مشترک برای توسعه، زمینه برای مدیریت یکپارچه سواحل فراهم شود. دولت می‌تواند با توسعه جاذبه‌های گردشگری ساحلی، استفاده از مشارکت جامعه محلی و ایجاد انگیزه در سطوح مختلف دولتی به فعال‌تر شدن گردشگری در سواحل کشور کمک کند. همچنین جهت توسعه این نوع گردشگری تدوین قانون در مورد چگونگی برخورد با متخلفین در مناطق ممنوعه شنا، مشخص بودن متولی اصلی سواحل دریا در قوانین به‌طور شفاف، تخصیص اعتبارات عمرانی بیشتر به گردشگری ساحلی و توانمندسازی دینفعان فعال در صنعت گردشگری (کاهش تصدی‌گری دولت و واگذاری امور اجرایی به بخش خصوصی) باید مورد توجه قرار گیرد.

علاوه بر تعیین اهمیت عوامل از روش آراس نیز برای ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران استفاده شد. نتایج پیاده‌سازی این روش نشان داد که امنیت مناطق ساحلی اولویت بالاتری در توسعه گردشگری ساحلی در ایران دارد. علاوه بر تبلیغات صلح‌آمیز در سطح بین‌المللی نیاز است تا در سواحل توجه بیشتری به ایجاد فضای امن و ارتقای آگاهی در مورد ایمنی آن‌ها وجود داشته باشد. برای ایجاد یک فضای ساحلی امن می‌توان اقدامات متعددی انجام داد: از جمله تعیین مسیرهای دسترسی به سواحل (به‌عنوان مثال ساختن پیاده‌روها)، حصارکشی کارهای ساختمانی یا سازه‌های خطرناک، مدیریت کاربری‌های مختلف برای جلوگیری از ایجاد تضاد بین فعالیت‌های مختلف آبی، ایجاد مناطق گشت‌زنی برای شنا، ارائه دستورالعمل‌هایی برای اطمینان از ایمنی در نزدیکی صخره‌ها و مناطق فرسایش‌یافته، نصب علائم هشدار در مکان‌هایی که خطرات احتمالی وجود دارد (مانند وجود امواج قوی)، در دسترس بودن تجهیزات کافی در زمینه کمک‌های اولیه و نجات غریق، به ویژه در زمانی که میزان بازدید از سواحل زیاد، دسترسی به مراکز انتظامی در مناطق ساحلی و رعایت الزامات قانونی و اخلاقی در سواحل است.

عامل بعدی حائز اولویت بالا ایجاد فرصت اشتغال و توجه به محصولات و مشاغل محلی در مناطق ساحلی است. فراهم کردن منافع اقتصادی برای جوامع محلی از پیامدهای اصلی توسعه گردشگری ساحلی است (Chen and Bau, 2016: 93). ایجاد اشتغال در سواحل باعث کاهش نرخ بیکاری و بهبود رفاه اجتماعی افرادی می‌شود که در سواحل زندگی می‌کنند (Hasyim et

192: 2020). پیشنهاد می‌شود از نظرات جامعه محلی در تنظیم برنامه‌های اشتغال در زمینه توسعه گردشگری ساحلی استفاده شود. همچنین زمینه همکاری و ورود بومیان جهت سرمایه‌گذاری در این حوزه فراهم شود. ضمن اینکه حفاظت از منابع طبیعی سواحل به‌عنوان مهم‌ترین جاذبه گردشگری در این مناطق به ارتقای اشتغال محلی کمک می‌کند.

امکانات تفریحی در مناطق ساحلی عامل دیگری با اولویت بالا در توسعه گردشگری ساحلی ایران است. از نظر تعدادی از محققان، پارامترهای تفریحی به‌عنوان ابزار مهمی برای ارزیابی کیفیت سواحل است (Chen and Bau, 2016: 89). پیشنهاد می‌شود فعالیت‌های تفریحی متنوع مانند شنا، ماهیگیری، موج‌سواری، جت اسکی، قایق سواری، غواصی، ایجاد امکانات تفریحی مثل پارک‌های آبی، ایجاد ورزش‌های دریایی با تأکید بر نکات ایمنی، توجه به کیفیت و مساحت مکان شنا برای گردشگران در مناطق ساحلی ایران، ایجاد مسیرها و فضاهای تفریحی برای گذران اوقات فراغت در امتداد ساحل (مسیرهای دوچرخه و اسب سواری) و ایجاد دهکده‌های گردشگری ساحلی در سواحل شنی و ماسه‌ای در نظر گرفته شود.

نتایج به‌دست آمده در این تحقیق با نتایج تحقیق‌ها دیگر از قبیل Chen و Bau، ۲۰۱۶؛ Hasyim و همکاران، ۲۰۲۰، Paramulia و Sumarauw، ۲۰۱۵، دهقانفرد و قاسمی‌زاد، ۱۳۹۶؛ اسماعیل‌زاده و اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۶؛ رکن‌الدین افتخاری و رمضان‌نژاد، ۱۳۹۷؛ عابدی سماکوش و همکاران، ۱۳۹۸؛ پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ عابدی و همکاران، ۱۴۰۰ همسویی دارد. در این تحقیق به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران پرداخته شده است. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده وضعیت این عوامل در سواحل ایران و میزان اثرگذاری و روابط آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد. در نظر گرفتن ابعاد و عوامل جدید در حوزه مورد بررسی می‌تواند به عنوان زمینه‌ی دیگر برای پژوهش‌های آینده مطرح شود.

منابع

- اسماعیل‌زاده، حسن و اسماعیل‌زاده، یعقوب (۱۳۹۶). شناسایی مولفه‌های تاثیرگذار و تاثیرپذیز گردشگری پایدار در شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: بندر انزلی). *فضای جغرافیایی*، ۱۷(۶۰)، صص. ۷۷-۵۵.
- باقری، فاطمه (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل روند مطالعات گردشگری ساحلی و دریایی در ایران. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۱(۲)، صص. ۵۲-۲۹.
- پرچکانی، پروانه؛ هاشمی، سید سعید و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۸). عوامل مؤثر در تعیین رویکرد مدیریتی برندسازی پایدار مقصدهای گردشگری ساحلی (مورد مطالعه: منطقه ساحلی چابهار). *مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۷(۱۴)، صص. ۲۵۷-۲۲۷.
- تباوار، علی اصغر (۱۳۹۷). تأثیر ابعاد ارتباطات بازاریابی یکپارچه بر بهبود تجربه مشتریان در صنعت گردشگری ساحلی. *پژوهش‌های مدیریت عمومی*، ۱۱(۴۲)، صص. ۱۰۲-۸۳.
- درویشی، رضا؛ رضایی، محمدرضا و شمس‌الدینی، علی (۱۳۹۷). تحلیلی بر قابلیت‌های توسعه گردشگری ساحلی در بندر دیلم با استفاده از مدل‌های کمی. *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۰(۴)، صص. ۲۸۰-۲۶۷.
- دهقانفرد، سکینه و قاسمی‌زاد، علیرضا (۱۳۹۶). شناسایی مشکلات توسعه صنعت گردشگری استان ساحلی بوشهر و ارائه راهکارهای مناسب. *گردشگری و توسعه*، ۶(۱۰)، صص. ۱۹۴-۱۷۸.
- رضایی شهبابی، رامین و صالحی حیدرآباد، یاسر (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل بازارهای گردشگری شهرهای ساحلی خلیج فارس. *فصلنامه مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس*، ۲(۶)، صص. ۵۸-۳۷.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ رمضان‌نژاد، یاسر و پورطاهری، مهدی (۱۳۹۶). سنجش رضایت گردشگران از مقاصد گردشگری ساحلی مناطق روستایی استان گیلان. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۳(۳)، صص. ۵۸۵-۵۷۱.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و رمضان‌نژاد، یاسر (۱۳۹۷). تحلیل ظرفیت ارتباطات سازمان‌های متولی مقاصد گردشگری ساحلی (مطالعه موردی: مقاصد روستایی استان گیلان). *برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، ۲۲(۲)، صص. ۱۸۷-۱۶۷.
- رمضان‌نژاد، یاسر و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۸). ارزیابی ظرفیت مدیریتی سازمان‌های متولی مقاصد گردشگری ساحلی روستایی استان گیلان. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۱(۵)، صص. ۱۱۰-۹۷.
- شاهپوری، احمدرضا؛ امیرنژاد، حمید و قربانی، محمد (۱۴۰۰). الگوی گردشگری ساحلی دریای مازندران مبتنی بر پرداخت برای خدمات اکوسیستم. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، ۱۱(۱)، صص. ۱۷۴-۱۴۷.
- شیعه، اسماعیل و علی‌پور اشلیکی، سجاد (۱۳۸۹). تحلیل عوامل کیفیت‌بخش محیط گردشگری ساحلی با توجه به معیارهای گردشگری پایدار (مطالعه موردی سواحل شهر رامسر). *آرمانشهر*، ۵، صص. ۱۶۷-۱۵۵.

- ضرغام بروجنی، حمید و عزیزی، فاطمه (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل مؤثر بر توسعه‌ی گردشگری محوطه‌های باستانی و تاریخی (رویکرد فازی). *تاریخ و فرهنگ*، ۴۴(۲)، صص. ۳۲-۹.
- عابدی سماکوش، محبوبه؛ فرزانه، فرزانه؛ دوستی، مرتضی و هنرور، افشار (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر در جذب گردشگران ورزشی فعال به گردشگری ساحلی دریای خزر. *مجله علوم و فنون دریایی*، ۱۸(۳)، صص. ۷۴-۶۱.
- عابدی سماکوش، محبوبه؛ فرزانه، فرزانه؛ دوستی، مرتضی و هنرور، افشار (۱۴۰۰). موانع توسعه گردشگری ورزش‌های آبی-ساحلی در ایران. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۶(۵۴)، صص. ۲۳۴-۲۰۷.
- عابدینی، اصغر، ساکت حسنلویی، میثم و اظهاری، علی (۱۳۹۹). توسعه گردشگری طبیعی (ساحلی) با رهیافت تقویت پایداری منظر طبیعی (مطالعه موردی: محدوده سد حسنلو نرده). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۹(۱)، صص. ۱۲۲-۱۰۷.
- قادری، اسماعیل؛ باقری، فاطمه؛ فرزین، محمدرضا و کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۷). مدیریت گردشگری ساحلی؛ تحلیل رویکرد یکپارچه. *گردشگری و توسعه*، ۷(۴)، صص. ۲۰۴-۱۷۵.
- مشبکی اصفهانی، علیرضا؛ اعتصام، ایرج؛ ماجدی، حمید و مختاباد امرئی، سید مصطفی (۱۳۹۹). راهبردهای بهینه جهت مقابله با پیامدهای زیست‌محیطی آینده در معماری ساحلی (گردشگری ساحلی در جزیره کیش). *مطالعات هنر اسلامی*، ۳۹(۱۷)، صص. ۴۳۹-۴۱۸.
- Aji, R. R., Faniza, V. (2021). Land Cover Change Impact on Coastal Tourism Development near Pacitan Southern Ringroad. *MIMBAR: Jurnal Sosial dan Pembangunan*, 37(1), pp. 101-109.
- Bujosa, A., Riera, A., and Pons, P. J. (2015). Sun-and-beach tourism and the importance of intra-destination movements in mature destinations. *Tourism Geographies*, 17(5), pp. 780-794.
- Chen, C. L., Bau, Y. P. (2016). Establishing a multi-criteria evaluation structure for tourist beaches in Taiwan: A foundation for sustainable beach tourism. *Ocean & Coastal Management*, 121, pp. 88-96.
- Chen, M. K., Wang, S. C. (2010). The use of a hybrid fuzzy-Delphi-AHP approach to develop global business intelligence for information service firms. *Expert Systems with Applications*, 37(11), pp. 7394-7407.
- Das, S., Bhattacharya, S. (2021). Factors affecting beach walkability-Tourists' perception study at selected beaches of West Bengal, India. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100423.
- Daskin, M., Tiril, A., and Bozkurt, A. (2020). Coastal tourism development in Sinop as an emerging rural destination: A preliminary study from the residents' perspective. *Tourism & Management Studies*, 16(2), pp. 16-25.
- Hall, M. (2011). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean & Coastal Management*, 44(9-10), pp. 601-618
- Hanafiah, M. H., Jamaluddin, M. R., and Kunjuran, V. (2021). Qualitative assessment of stakeholders and visitors perceptions towards coastal tourism development at Teluk kemang, port dickson, Malaysia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100389.
- Hasyim, D., Gunawan, A., Sudi, M., Mustafa, D., and Rijal, R. (2020). The Government's Role in the Development of Yendi Beach Tourism Destinations in Biak Numfor Regency. *Jurnal of Ad'ministrare*, 6(2), pp. 189-186.
- Hidayanti, D. S., Sukana, M. (2022). The Impact of Tourism Development on the Socio-Economic Condition of the Community Around Tanjung Pakis Beach, Karawang, West Java. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3(7), pp. 845-847.
- Honey, M., Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*. Marine Program, World Wildlife Fund, USA.
- Jarratt, D., Davies, N. J. (2020). Planning for climate change impacts: coastal tourism destination resilience policies. *Tourism Planning & Development*, 17(4), pp. 423-440.
- Karadağ Ak, Ö., Hazar, A., and Babuşcu, Ş. (2022). Evaluation of the financial performance of development and investment banks with entropy-based ARAS method. *Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies*, pp. 1-21.
- Kenan, T. (2015). *Improving the Effectiveness of E-Learning Implementation in the School of Engineering at Tripoli University* (Doctoral dissertation, University of Huddersfield).
- Liu, R., Wang, Y., and Qian, Z. (2019). Hybrid SWOT-AHP analysis of strategic decisions of coastal tourism: A case study of Shandong Peninsula blue economic zone. *Journal of Coastal Research*, 94(SI), pp. 671-676.
- Mahjoury, M., Ishak, M. B., Torabian, A., Abd Manaf, L., and Halimoon, N. (2017). The application of a hybrid model for identifying and ranking indicators for assessing the sustainability of wastewater treatment systems. *Sustainable Production and Consumption*, 10, pp. 21-37.
- Meng, F. I. (2010). Implementation and testing of the Method of Splitting Tsunami (MOST) model, OAA, Tech, Memo, ERL PMEL-112.
- PAPAGEORGIOU, A. (2019). Developing a sufficient and effective coastal tourism model. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 1(1), pp. 29-34.
- Paramulia, O. C., Sumarauw, J. S. (2022). Marketing Strategy for Development of Pananuareng Beach Tourism Destinations, Sangihe Islands Regency. *International Journal of Development and Public Policy*, 2(2), pp. 33-42.
- Polnyotee, M., Thadaniti, S. (2015). Community-based tourism: A strategy for sustainable tourism development

- of Patong Beach, Phuket Island, Thailand. *Asian Social Science*, 11(27), p. 90.
- Rao, S., Perry, C. (2003). Convergent interviewing to build a theory in under-researched areas: principles and an example investigation of internet usage in inter-firm relationships. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(4), pp. 236-247.
- Sohn, J. I., Alakshendra, A., Kim, H. J., Kim, K. H., and Kim, H. D. (2021). Understanding the new characteristics and development strategies of coastal tourism for post-COVID-19: A case study in Korea. *Sustainability*, 13(13), p. 7408.
- Suryatni, M., Hs, R., Daeng, A., Alamsyah, A., Alhempri, R. R., Bunda, S. P., and Endri, E. (2022). Analysis of attitude and community participation in the development of Cemara beach area in west Lombok Nusa Tenggara Indonesia. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(6), pp. 1-9.
- Syahrial, S., Badollahi, M. Z. (2020). Development of a Community-Based Marine Tourism Attraction in the Samboang Beach in Bulukumba Regency. *Journal La Bisecomana*, 1(2), pp. 1-9.
- Terry, B. D. (2009). *Fundamental dimensions and essential elements of exemplary county extension offices: A Delphi study*. University of Florida.
- Ullah, Z., Khan, J., and Haq, Z. U. (2018). Coastal Tourism & CPEC: Opportunities and Challenges in Pakistan. *Journal of Political Studies*, 25(2), pp. 261-272.
- UNWTO. (2018). *UNWTO tourism highlights* (2018 Edition). Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- Walton, T. R., Shaw, W. S. (2021). Overseas tourists negotiating risk at Australian beaches. *Tourism Geographies*, 23(5-6), pp. 1073-1093.
- Wesley, A., Pforr, C. (2010). The governance of coastal tourism: Unravelling the layers of complexity at Smiths Beach, Western Australia. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(6), pp. 773-792.
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z. (2010). A new additive ratio assessment (ARAS) method in multicriteria decision-making. *Technological and economic development of economy*, 16(2), pp. 159-172.

References

- Abedi Samakosh, M., Farzan, F., Dosti, M., and Hanrour, A. (2018). Investigating effective factors in attracting active sports tourists to Caspian Sea coastal tourism. *Journal of Marine Sciences and Techniques*, 18(3), pp. 61-74. [In Persian]
- Abedi Samakosh, M., Farzan, F., dosti, M., and honarvar, A. (2021). Obstacles to the Beach Water Sports Tourism Development in Iran. *Tourism Management Studies*, 16(54), pp. 203-234. [In Persian]
- Abedini, A., Saket Hasanlouei, M., and Azhari, A. (2020). Development of Natural Tourism (Coastal) with the Approach of Enhancing the Sustainability of the Natural Landscape, Case Study: Hasanlu Dam Scope of Naqadeh. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(32), pp. 107-122. [In Persian]
- Aji, R. R., Faniza, V. (2021). Land Cover Change Impact on Coastal Tourism Development near Pacitan Southern Ringroad. *MIMBAR: Jurnal Sosial dan Pembangunan*, 37(1), pp. 101-109.
- Bagheri, F. (2020). Studying and Analyzing of the Trend's Coastal and Marine Tourism Researches in Iran. *Journal of Geographical Studies of Coastal Areas*, 1(2), pp. 29-52. [In Persian]
- Bujosa, A., Riera, A., and Pons, P. J. (2015). Sun-and-beach tourism and the importance of intra-destination movements in mature destinations. *Tourism Geographies*, 17(5), pp. 780-794.
- Chen, C. L., Bau, Y. P. (2016). Establishing a multi-criteria evaluation structure for tourist beaches in Taiwan: A foundation for sustainable beach tourism. *Ocean & Coastal Management*, 121, pp. 88-96.
- Chen, M. K., Wang, S. C. (2010). The use of a hybrid fuzzy-Delphi-AHP approach to develop global business intelligence for information service firms. *Expert Systems with Applications*, 37(11), pp. 7394-7407.
- Darvishi, R., Rezaei, M. R., and Shamsaldini, A. (2017). An analysis of coastal tourism development capabilities in Dilam port using quantitative models. *New Perspectives in Human Geography*, 10(4), pp. 267-280. [In Persian]
- Das, S., Bhattacharya, S. (2021). Factors affecting beach walkability-Tourists' perception study at selected beaches of West Bengal, India. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, p. 100423.
- Daskin, M., Tiril, A., and Bozkurt, A. (2020). Coastal tourism development in Sinop as an emerging rural destination: A preliminary study from the residents' perspective. *Tourism & Management Studies*, 16(2), pp. 16-25.
- Esmailzadeh, H., Esmailzadeh, Y. (2018). Recognizing effective and impressible factors on/from tourism sustainability in the coastal cities (The case study: Anzali Port). *Journal of Geographic Space*, 17(60), pp. 55-77. [In Persian]
- Ghaderi, E., Bagheri, F., Farzin, M., and kazemian, G. (2019). Coastal tourism management: analysis the integrated approach. *Journal of Tourism and Development*, 7(4), pp. 175-204. [In Persian]
- Hall, M. (2011). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean & Coastal Management*, 44(9-10), pp. 601-618.
- Hanafiah, M. H., Jamaluddin, M. R., and Kunjuraman, V. (2021). Qualitative assessment of stakeholders and

- visitors perceptions towards coastal tourism development at Teluk kemang, port dickson, Malaysia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, pp. 100389.
- Hasyim, D., Gunawan, A., Sudi, M., Mustafa, D., and Rijal, R. (2020). The Government's Role in the Development of Yendi Beach Tourism Destinations in Biak Numfor Regency. *Jurnal Ad'ministrare*, 6(2), pp. 189-186.
- Hidayanti, D. S., and Sukana, M. The Impact of Tourism Development on the Socio-Economic Condition of the Community Around Tanjung Pakis Beach, Karawang, West Java. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3(7), pp. 845-847.
- Honey, M., Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*. Marine Program, World Wildlife Fund, USA.
- Jarratt, D., Davies, N. J. (2020). Planning for climate change impacts: coastal tourism destination resilience policies. *Tourism Planning & Development*, 17(4), pp. 423-440.
- Karadağ Ak, Ö., Hazar, A., and Babuşcu, Ş. (2022). Evaluation of the financial performance of development and investment banks with entropy-based ARAS method. *Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies*, pp. 1-21.
- Kenan, T. (2015). *Improving the Effectiveness of E-Learning Implementation in the School of Engineering at Tripoli University* (Doctoral dissertation, University of Huddersfield).
- Liu, R., Wang, Y., and Qian, Z. (2019). Hybrid SWOT-AHP analysis of strategic decisions of coastal tourism: A case study of Shandong Peninsula blue economic zone. *Journal of Coastal Research*, 94, pp. 671-676.
- Mahjouri, M., Ishak, M. B., Torabian, A., Abd Manaf, L., and Halimoon, N. (2017). The application of a hybrid model for identifying and ranking indicators for assessing the sustainability of wastewater treatment systems. *Sustainable Production and Consumption*, 10, pp. 21-37.
- Meng, F. I. (2010), Implementation and testing of the Method of Splitting Tsunami (MOST) model, OAA, Tech, Memo, ERL PMEL-112.
- Moshabaki Isfahani, A. R., Etesam, I., Majedi, H., and Mokhtabad Amreei, S. M. (0621). Optimal Strategies Allocating Future Environmental Consequences in Coastal Architecture. *Islamic Art Studies*, 17(39), pp. 418-439. [In Persian]
- PAPAGEORGIOU, A. (2019). Developing a sufficient and effective coastal tourism model. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 1(1), pp. 29-34.
- Paramulia, O. C., Sumarauw, J. S. (2022). Marketing Strategy for Development of Panauareng Beach Tourism Destinations, Sangihe Islands Regency. *International Journal of Development and Public Policy*, 2(2), pp. 33-42.
- Parchakani, P., Hashemi, S.S., and Roknedin Eftekhari, A. (2019). Effective Factors in Management Strategies for Sustainable Branding in Coastal Destinations (Case Study: Chabahar Coastal Zone). *Journal of Social Studies in Tourism*, 7(14), pp. 571-585. [In Persian]
- Polnyotee, M., Thadaniti, S. (2015). Community-based tourism: A strategy for sustainable tourism development of Patong Beach, Phuket Island, Thailand. *Asian Social Science*, 11(27), p. 90.
- Ramezannezhad, Y., Roknoddin Eftekhari, A. (2019). Evaluation of the management Competence of the Organizations Responsible for Rural Coastal Tourism Destinations in Guilan Province. *Human Geography Research*, 51(1), pp. 97-110. [In Persian]
- Rao, S., Perry, C. (2003). Convergent interviewing to build a theory in under-researched areas: principles and an example investigation of internet usage in inter-firm relationships. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(4), pp. 236-247.
- Roknedin eftekhari, A., Ramezan Nezhad, Y. (2018). Analysis of the Communications Capacity of the Responsible Organizations for Coastal Tourism Destinations Case Study: Rural Destinations of Guilan Province. *Journal of Spatial Planning*, 22 (2), pp. 167-187. [In Persian]
- Shahpouri, A., Amirnejad, H., and Ghorbani, M. (2021). Providing a Tourism Income Model Based on the Payment for ecosystem services of the Southern Coast of the Caspian Sea (Case study: Nowshahr). *Agricultural Economics Research*, 13(1), pp. 147-174. [In Persian]
- Shia, I., Alipour Eshliki, S. (2011). Investigates the Contributory Factors of Coastal Tourism Improvement with Regard to Sustainable Tourism Criteria; Case Study: Ramsar Coast. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 3(5), pp. 155-168.
- Sohn, J. I., Alakshendra, A., Kim, H. J., Kim, K. H., and Kim, H. D. (2021). Understanding the new characteristics and development strategies of coastal tourism for post-COVID-19: A case study in Korea. *Sustainability*, 13(13), p. 7408.
- Suryatni, M., Hs, R., Daeng, A., Alamsyah, A., Alhempri, R. R., Bunda, S. P., and Endri, E. (2022). Analysis of attitude and community participation in the development of Cemara beach area in west Lombok Nusa Tenggara Indonesia. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(6), pp. 1-9.
- Syahrial, S., Badollahi, M. Z. (2020). Development of a Community-Based Marine Tourism Attraction in the Samboang Beach in Bulukumba Regency. *Journal La Bisecoman*, 1(2), pp. 1-9.
- Terry, B. D. (2009). *Fundamental dimensions and essential elements of exemplary county extension offices: A Delphi study*. University of Florida.

- Ullah, Z., Khan, J., and Haq, Z. U. (2018). Coastal Tourism & CPEC: Opportunities and Challenges in Pakistan. *Journal of Political Studies*, 25(2), pp. 261-272.
- UNWTO. (2018). *UNWTO tourism highlights (2018 Edition)*. Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- Walton, T. R., Shaw, W. S. (2021). Overseas tourists negotiating risk at Australian beaches. *Tourism Geographies*, 23(5-6), pp. 1073-1093.
- Wesley, A., Pforr, C. (2010). The governance of coastal tourism: Unravelling the layers of complexity at Smiths Beach, Western Australia. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(6), pp. 773-792.
- Zargham Borujeni, H., Azizi, F. (2017). Evaluation of the Factors Effective on Development of Ancient-Historical Sites Tourism (Fuzzy Approach). *Journal of History and Culture*, 49(2), pp. 9-32. [In Persian]
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z. (2010). A new additive ratio assessment (ARAS) method in multicriteria decision-making. *Technological and economic development of economy*, 16(2), pp. 159-172.

نحوه استناد به این مقاله:

عزیزی، فاطمه و اسدیان اردکانی، فائزه (۱۴۰۲). ارائه چهارچوب تصمیم‌گیری برای سنجش عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی ایران. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۴ (۱۴)، صص. ۵۱-۶۷.

DOI: 10.22124/GSCAJ.2023.23179.1198

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

